

Täysistunto

Keskiviikko 11.11.2020 klo 14.00—20.56

6. Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta Ukrainan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 190/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.37 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys koskee Suomen ja Ukrainan välillä syyskuussa 2019 allekirjoitetun turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen sekä sen voimaansaattamislain hyväksymistä. Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa sellaisen turvallisuusluokitellun tiedon suojaaminen, jota vaihdetaan tai tuotetaan osapuolten välisessä yhteistyössä erityisesti ulko-, puolustus-, turvallisuus- ja poliisiasioissa sekä tiede- ja yritysasioissa ja teknisissä asioissa. Sopimuksia neuvotellaan Suomen valtiollisten tai kaupallisten yhteistyötartpeiden perusteella.

Suomella on laaja tietoturvaluissuussopimusverkosto EU- ja Nato-maiden kanssa. Lisäksi sopimuksia on neuvoteltu edellä mainittuihin ryhmiin kuulumattomien maiden kanssa kaupallisten tai valtiollisten intressien vuoksi. Näin ollen sopimus parantaa esimerkiksi suomalaisten yritysten kilpailuasemaa Ukrainassa tapahtuvissa tarjouskilpailuissa.

Kysymys on arkaluonteisista tietoaineistoista, jotka sopimusvaltioissa on erikseen luokiteltu korkean tietoturvaluisuuden tasoa edellyttäväiksi. Tietoturvaluissuussopimus muun muassa antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden saada sellaisia tilauksia tai osallistua sellaisiin hankkeisiin, joiden toteuttaminen edellyttää pääsyä sopimuskumppanin turvallisuusluokiteltuihin tietoihin.

Arvoisa puhemies! Tietoturvaluissuussopimus ei kuitenkaan velvoita osapuolia vaihtamaan turvallisuusluokiteltua tietoa. Tietoturvaluissuussopimuksen tehtävänä on mahdollistaa turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista sisältävä yhteistyö siten, että tiedon luovuttava osapuoli voi olla varma siitä, että tiedon vastaanottava osapuoli pitää tiedon salassa ja käsittelee sitä asianmukaisesti. Sopimuksen sisältämät tietoturvaluissuussopimukset vaikuttavat ensisijaisesti siihen, miten viranomaiset ja velvoitteen piiriin kuuluvat yksityiset käsittelevät turvallisuusluokiteltua tietoa sekä miten toimitila- ja henkilöstöturvaluissuudesta näissä kysymyksissä huolehditaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 143/2020 vp

Ukraina esitti Suomelle alustavasti helmikuussa 2016 maiden välisen tietoturvaluus-sopimuksen solmimista. Varsinaiset neuvottelut käynnistettiin marraskuun alussa 2018 ja saatiin päätökseen syksyllä 2019. Tietoturvaluus-sopimus allekirjoitettiin Kiovassa tänä syksynä 12.9. Sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin osallistui edustajia ulkoministeriöstä, puolustusministeriöstä, suojelupoliisista sekä Viestintävirastosta.

Sopimuksen määräykset vastaavat kansainvälisistä tietoturvaluus-velvoitteista annetun lain säännöksiä sekä jo aiemmin voimaan saatettujen, Suomen tekemien kahdenvälisten tietoturvaluus-sopimusten määräyksiä. — Kiitos, herra puhemies.

16.40 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ulkoministerille tämän asian esittelystä. Tässä hallituksen esityksessä on kyse siis Suomen ja Ukrainan välisestä sopimuksesta turvallisuusluokitellusta tiedosta. Ukrainan turvallisuustilanne on tietysti puhuttanut pitkään, ja valitettavasti tuossa hetki sitten käydyssä keskustelussa sille ei tilaa juuri-kaan jäänyt. Kuitenkin Ukrainan turvallisuustilanteella on merkitystä myös Suomen turvallisuustilanteelle ja EU:nkin turvallisuustilanteelle. Ukraina monessa mielessä myös suojelee EU:n itärajaa, ei siis ainoastaan omaa rajaansa.

Kun ulkoministeri on paikalla ja käyttää aikaa täällä eduskunnassa, niin nostaisin esille tämän toisen sopimuksen eli Minskin sopimuksen, ja olisin mielelläni kuullut, mikä on tilanne sen kanssa. Te tapasitte tänä vuonna maaliskuussa Suomessa Venäjän ulkoministerin Sergei Lavrovin ja kävitte silloin keskusteluja, ja tiedän ja uskon, että myös tämä asia oli silloin esillä. Tämän jälkeenhän myös Valko-Venäjän tilanne on tietysti pahentunut, ja aika ajoin tulee sellainen tunne, että eihän käy niin, että tämä Ukrainan ja ennen muuta Itä-Ukrainan tilanne jäisi jollain tavalla nyt muiden kriisien ja tapahtumien varjoon. Olisi mielenkiintoista kuulla ulkoministeriltä tästä. Eli kysyisin: Millä tavalla Minskin sopimus on etenemässä? Onko tämä niin sanotun Normandia-ryhmän tekemä Minskin sopimus se tie, joka nyt näyttäisi vetävän, vai vetääkö se? Ja kysyisin: Ovatko sitten vaihtoehtoisesti USA:n ja Venäjän väliset neuvottelut Ukrainan tilanteesta, joita myös on käyty, se tie, joka nyt näyttäisi vetävän? Ja miten vaikuttaa esimerkiksi Yhdysvaltain presidentin vaihtuminen tähän mahdollisesti USA:n ja Venäjän välillä käytävään keskusteluun? Vai onko niin, että loppupelissä, arvoisa ulkoministeri, tuo ratkaisu Ukrainan tilanteeseen voisikin löytyä trilateraalisten Ukraina—Venäjä—Etyj-neuvotteluiden pohjalta? Mitä pidätte näistä kolmesta tiestä nyt todennäköisimpänä ja tällä hetkellä vetävimpänä: Normandia-ryhmää, USA:n ja Venäjän kahdenvälisiä neuvottelua vai trilateraalista neuvottelupohjaa?

16.42 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kävimme juuri keskustelun tuoreesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta, ja selonteossa nousee esille monenkeskisen yhteistyön vahvistamisen lisäksi myöskin tavoite hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia mutta myöskin minimoida siihen liittyvät riskit sekä vaikuttaa kansainväliseen keskusteluun. Tämä nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys koskee todella kahden maan välistä yhteistä sopimusta, mutta siellä todetaan, että tietoturvaluusalan moninkeskistä yleissopimusta ei ole olemassa, kuten ministerikin tuossa jo totesi. Meillä toki kyllä on useita Pohjoismaiden kanssa tehtyjä sopimuksia mutta myöskin EU:n jäsenvaltioiden kesken tehtyjä sopimuksia turvallisuusluokitellun tiedon suojaamisesta.

Tietoturva nousee nykyisin esille hyvin monessa, oikeastaan jokaisella yhteiskunnan sektorilla, ja tälläkin esityksellä on merkitystä taloudelliseen toimintaan mutta myöskin teollisuuteen ja teknologiseen yhteistyöhön. Olisinkin halunnut kysyä ministeri Haavistol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 143/2020 vp

ta: Miten kansainvälisessä keskustelussa tällä hetkellä puhutaan tietoturvaluusalan yleis-sopimuksesta, onko sellaisia keskusteluja olemassa, olemmeko saamassa tällaisen sopimuksen? Ja miten tämä nyt suhteutuu tähän hyvin ajankohtaiseen keskusteluun tietoturvas-ta, myöskin sitten valtioiden välillä, ja kun muiden yhteiskunnan toimijoidenkin hyödyksi nämä sopimukset sitten tulevat?

16.44 Hussein al-Taeed: Arvoisa puhemies! On tärkeää kyetä kumppanimaiden kanssa tekemään...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Siellä paikalla puhutaan maskin kanssa. [Puhuja laittaa maskin kasvoilleen.]

Arvoisa puhemies! On tärkeää kumppanimaiden kanssa kyetä tekemään erilaisia turvalisuuteen liittyviä sopimuksia, ja tässä puhutaan tiedon vaihdosta, turvallisuusluokitellun tiedon vaihdosta ja sen ylläpitämisestä. No, olemme tässä maailmassa huomanneet snowdenien ja wikileaksien ja muiden paljastusten ja paljastajien myötä, että tietoa on välillä vaikeaa pitää täysin salassa ja turvallisena. Nyt tässä Ukrainan tapauksessa kansainvälisiä arvioita on ollut myös siitä, että Ukrainan hallinnossa jonkin verran myllertää ja kaikki asiat eivät mene niin kuin ehkä toivoisimme. Kun jonkin verran on myös ollut puhetta korruptiosta, niin tässä haluaisin ymmärtää vielä vähän enemmän, millä perusteella ollaan näin nopeasti lähdetty tämältyypiseen sopimukseen Ukrainan kanssa ja miten sen koetaan olevan vahvasti myös Suomen eduksi. — Kiitos.

16.46 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Hyviä kysymyksiä.

Edustaja Salonen kysyi vähän näiden kansainvälisten sopimusten kattavuudesta ja nimenomaan tästä tietoturvaluusussopimusten verkosta. Suomihan on suhtautunut myönteisesti sekä eri järjestöjen puitteissa tehtäviin laajoihin, tietoturvaluusuteen liittyviin sopimuksiin että sitten näihin kahdenvälisesti tehtäviin, joita on aika pitkä lista olemassa. Ja kun viittaatte juuri tämän päivän tietoturvaluusustilanteeseen, niin varmasti tämä vaikuttaa meidän kaikkien viranomaisten arvioon siitä, millaisia tietoturvatakeita näissä järjestelyissä pitäisi olla. Niin kuin kerroin, tässä on monta taho — puolustusministeriö, suojelupoliisi, Traficom — mukana näissä hankkeissa.

Edustaja al-Taeen kysymykseen: sikäli kuin minä olen tämän asian oikein ymmärtänyt, kysymys on esimerkiksi suomalaisten yritysten edusta silloin, kun ne pyrkivät Ukrainan markkinoille ja kyse olisi sellaisista hankkeisiin liittyvistä materiaaleista, joiden pitää saada tietoturvaluinen käsittely puolin ja toisin. Tämähän ei sinänsä velvoita mihinkään, ei synny mitään tällaista säännöllistä tiedonvaihtoa tai tämältyypistä — sen jokainen ministeriö ja taho sitten päättävät erikseen itse — mutta tämä antaa ne puitteet, ja näitä sopimuksia on tehty hyvin monen maan kanssa.

Kovin mielelläni menisin edustaja Heinosen kanssa vähän syvempäänkin keskusteluun tästä Minskin sopimuksen tilanteesta ja muusta, mutta kun pelkään, että puhemiehen iso nuija pamahtaa siinä kohdassa, kun mennään ehkä vähän asian vierelle, niin sanotaan näin, että seuraamme tietysti Ukrainan talouskehitystä ja toivomme, että se talouskehitys vauhdittuisi — edustaja al-Tae viittasi täällä korruptioriskeihin ja tämältyypisiin. On meidän etumme mukaista, että Ukrainan talous kehittyä vakaaksi ja hyväksi, ja tämä sopimus edesauttaa sitä puolta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 143/2020 vp

Sitten erikseen voidaan palata näihin valtiosopimuksiin, Minskin sopimukseen ja muihin. Ehkä aivan yleisenä havaintona, että koronatilannehan on vaikuttanut monella tavalla hidastavasti myöskin, jos katsoo vaikka Etyjin läsnäoloa siellä Itä-Ukrainassa ja muuta, myöskin suomalaisia Etyj-missioon osallistujia. Valitettavasti koronatilanne ja sitten ehkä tämä yleinen Yhdysvaltain presidentinvaaleihin liittyvä odotus ovat monia kansainvälisiä prosesseja hidastaneet. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.